

„Tulajdonképpen arra gondolok, hogy a cigányság Magyarországon hiába él itt hétszáz esztendeje, most kezd megszületni. Amíg az értelmisége nem jelent meg, legyen az bár egy kis szellemi elit, amely megvalósítja ezt a népet, megírja történetét, lejegyzi dalait, megfesti történetüket, megformálja az üzeneteket, s beviszi őket a kultúra világába, az örökkévalóságba, addig – ez minden más népnél is így van – nem válhat egyenrangúvá a népek közösségében.” (*Kerékgyártó István interjúja Péli Tamással, 1993, kézirat*)

„Olyan tiszta magot kell elvetni, ami csíráképes, ami egészséges lombozatot hajthat majd, nem nyomja el az összefonódó, sűrű aljnövényzet... A természet ellen való, ha azt látjuk, hogy az aljnövényzet kerül föntre...” (*Orsós Jakab, Közös út – Kethano Drom, 1997*)

„A hatalomnak mindig volt gondja a cigánysággal, és sokáig lesz is még. De a hatalmak változnak, a nemzet marad, s a nemzeten belül nekünk otthon kell érezni magunkat, barátokat kell szerezniünk és nem ellenségeket. Még, ha van is ellenségünk, próbáljunk kibékülni önmagunkkal is és másokkal is. Ez nem azt jelenti, hogy meg kell alkudnunk. Megalkudni nem lehet. De meg kell értetni, hogy egy nemzet, ahol ilyen nagy lélekszámú kisebbség van, s nem törődik vele, az önmaga jövőjét, az önmaga tragédiáját készíti elő. Mert én kötve hiszem, hogy 10 év múlva ez a nemzet ilyen kondícióval, anyagiakra gondolok, hogy egymillió nincstelen embert el fog tudni tartani. Szükség van arra, hogy ezzel a népcsoporttal is úgy viselkedjen a hatalom, úgy fogadja, mint ennek a nemzetnek bármelyik állampolgárát. Hiszek az ember gondolkodásában és az emberi jóságban is.” (*Lakatos Menyhért: Barátokat keressünk, ne ellenségeket, Közös út – Kethano Drom, 1995*)

A felelősen és távlatosan gondolkodók többsége megegyezik abban, hogy a rendszerváltozás legnagyobb vesztese a cigányság. Az utóbbi évtizedekben megindult a romáknak az európai életformákba és kultúrába történő integrálódása. Ha azt akarjuk, hogy ez a folyamat ne szakadjon meg, és ne krízisekkel járó leszakadásban folytatódjék, a helyzet mélyreható felmérése, az egész társadalom összefogása és hatékony cselekvés szükséges.

A Kalyi Jag Roma Művészeti Egyesület ennek a felelősségnek a tudatában készítette el és juttatta el a Nemzeti Fejlesztési Hivatalhoz a maga Roma Fejlesztési Programját, amely az egész magyarországi cigány lakosság fejlődését, lakhatási, foglalkoztatási, oktatási és kulturális problémáinak megoldását kívánja szolgálni, és az integrálódás kérdésében magyarországi és összeurópai méretekben egyaránt hasznosítható modellt kíván nyújtani. A Roma Fejlesztési Programból ezen alkalomból elsősorban a kultúra szerepére kívánja felhívni a figyelmet.

A kultúra önmagában nem tudja megoldani azokat a gazdasági-társadalmi feladatokat, amelyek szükségesek, de a kívánatos felzárkóztatás e nélkül nem mehet végbe. Ezt ismerték fel a roma értelmiség legjobbjai, köztük Péli Tamás, Orsós Jakab, Lakatos Menyhért is, és még sokan mások. Intelmük soha nem volt idősezerűbb, mint ma.

Varga Gusztáv

A Kalyi Jag Roma Művészeti Egyesület
elnöke, az Európa Tanács
magyarországi romaügyi képviselője

Kerékgyártó István

Irodalom- és művészeti kritikus,
ny. tudományos főmunkatárs
a Közép-európai Művésztelep vezetője

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

VIII. évfolyam 9. szám

Kiadja a Cédrus Művészeti Alapítvány megbízásából a Napkút Kiadó Kft., Megjelenik évente tízszer.
Főszerkesztő: **Szondi György**. Szerkesztőségi titkár: **Molnár Noémi**. Lapterv: **Gosztola Gábor**.
Szerkesztők: **Bába Szilvia** (művelődés), **Balázs Géza** (nyelv- és művelődés), **Bognár Antal** (próza),
Király Farkas (vers), **Kovács Ildikó** (szöveggondozás), **Sebeők János** (környezet),
Szondi Bence (törtélem), **Vincze Ferenc** (műbírálat).
Napút-kör: **Csúros Miklós**, **Gráfik Imre**, **Dr. Koncz Gábor**, **Kosáry Domokos**,
Lászlóffy Aladár, **Ósztovíts Levente**, **Sánta Ferenc**, **Schwajda György**, **Konrad SutarSKI**,
Sütő András, **Székely Magda** (tiszteletbeli konzulensek). • Alapította: **Masszi Péter**.
Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6. • Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@t-online.hu • Honlap: www.napkut.hu
Nyomdai kivitelezés: Érdi Rózsa Nyomda. Terjeszti a Hírker Rt. és az NH Rt.
ISSN: 1419-4082

Varga Gusztáv és Kerékgyártó István bevezetője
(a borítóbelsőn)

Előter

Roma mérföldkövek (Sólyom László
köztársasági elnök köszöntője) 3

Voigt Vilmos: A honi cigány néprajzi kutatás
első nagy nemzedéke 5

Újváry Zoltán: Testvért láttak benne 15

Prónai Csaba: Egy újító utóélete 24

Hála József: A cigányprofesszor 28

Soós István: „Pártfogónk és királunk” 35

Erdős Kamill cigánymúzeum-tervezete 42

Bencsik János: A gyulai Erkel Ferenc Múzeum
cigány archívuma 44

Szuhay Péter: A Néprajzi Múzeum
roma gyűjteménye 49

Bódi Zsuzsanna: Magyarországi
cigánymesterségek 56

Kovalcsik Katalin: A folklórzenétől
a rockoperáig 64

Orsós Jakab: Átkozott eperfa 74

Tárlat

Részletek a Roma legenda előadásából;
Illés Bódi Barbara, Kunhegyesi Ferenc
és Szentandrassy István festményei
(a színes mellékleten)

Kerékgyártó István: Szentandrassy pályaképe 77

Indiai sugallatok (Varga Gusztáv
és Szalai József megnyitója) 80

Kort füstött (Kiss Péter miniszter
megnyitó beszéde) 82

Molnár István Gábor: Önéletrajzom 84

Pethes Mária: Nyolc év együtt 86

Péli Tamás három verse 93

A hódolat költeményei

Pethes Mária költeménye 95

Kovács József Hontalan verse 98

Ruva Farkas Pál verse 99

Varga Gusztáv: Emlékeim Péli Tamásról . . . 101

Kárpáthy Gyula: A duende jegyében 103

Federico García Lorca: La casada infiel;

(Nagy László, illetve Choli Daróczi József

fordítása) 104

Rác Lajos: Fény és árnyék 107

Choli Daróczi József: A festő születésnapjára 108
 Kerékgyártó István: Az expresszív
 vizionárius mester. 109
 Kárpáthy Gyula: „Mint ama
 színópei Diogenész...” 112
 Theisler György: Aki elvonult a világtól,
 hogy megajándékozza a világot... 115
 Balázs János versei 117
 Szepesi József emlékkverse 118
 Kovács József Hontalan verse 119
 Esély a jövőhöz
 (Rauh Edit szakállamtitkár előadása) . . . 120

Hangszóló

Elek Szilvia: „A cimbalom Liszt Ferencé” . . . 123

Szóvár

Dede Éva: Virágzik az átok? 127

Ruva Farkas Pál: Bachiphabol tyi bunda! . . . 134

Berek

A menthetetlenség vizualizátora (Lóránt Attila
 és Sebeők János beszélgetése) 142

Ablak

Marion Wagner: Mire számíthatunk Nap mint
 nap? (Terézia Mora: Nap mint nap) 145

Csepregi János: Jelenségek a Nap körül
 (Aleš Šteger: Protuberancia) 148

Könyvleletek

Vincze Ferenc: A test költészete
 (Szabó T. Anna: Elhagy) 150

Égalj

Gállos Orsolya: Pécsvárad 152

Melléklet

Káva Téka - Napút-füzetek 9.

Németh Péter Mikola: Mysterium carnale
 (Hommage à Pilinszky)

Folyóiratunk támogatói:

A Nemzeti Kulturális Alap
 ismeretterjesztés
 és környezetkultúra kollégiuma

Nemzeti
 Civil
 Alapprogram

NAPÚT

Irodalom, művészet,
 környezet

VIII. évfolyam 9. szám

Cigánykép

KUNHEGYESI FERENC
EGYMÁSRA NÉZVE

Összeállította: Kerékgyártó István

A riport- és reprodukciós fotókat ké-
 szítette: Gergen István, Molnár Beatrix,
 Szelényi László és G. Szűcs László.

A szám megjelenését
 a Szociális és Munkaügyi
 Minisztérium,
 a Kalyi Jag Roma Művészeti
 Egyesület;
 Égalj rovatunkat Pécsvárad
 Önkormányzata támogatta.